

קריעת ים סוף כהכנה לקבלת התורה

בשלח תשפ"ד שלום רב

כמעט בכל שנה בפרשת בשלח אנו מתקשים להבין את הצורך לכל ענין קריעת ים, שהרי כליל פסח הקב"ה הוציא את בני ישראל ביד חזקה ובזרוע נטויה באותות ובמופתים בעולם ע"י עשרת המכות שבסופם יצאו ממצרים, ושבע שבועות דברנו שאף שהיו מטרות שונות בעשר המכות אבל בודאי העיקר היה בשביל ישראל, וא"כ מדוע הוצרך הקב"ה להכביד את לב פרעה שירדוף אחריהם לים וה' יצטרך לקרוע את ים סוף שהוא נס גדול כנגד הטבע של הבריאה, שמכיון שברור שכל ענין יציאת מצרים הוא להכין את בני ישראל לקבלת התורה, שהכל בא שהקב"ה יוכל לומר אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, וא"כ בשביל זה מספיק נסי היציאה של ליל פסח, וע"ז כבר נשתעבדו ישראל לקבלת התורה, וא"כ מה הוצרכו לכל ענין קריעת ים, ובהכרח צ"ל שהיה חסר משהו בקבלת התורה של כלל ישראל שאם היה ע"י יציאת מצרים לבד לא היה מספיק, והוצרכו ג"כ לעבור את אירוע קריעת ים ובלי זה לא תהיה קבלתם שלמה וקבועה לנצח נצחים, וצריכים לבאר מה הנקודה הזו שנתבררה יותר ע"י קריעת ים מה שלא נתברר מספיק ביציאת מצרים של ליל ט"ו.

ובאמת הלא רואים שכמעט כל התורה כולה היא זכר ליציאת מצרים והאריך בזה הרמב"ן בסוף פרשת בא, שנסי יציאת מצרים הם הנסים המפורסמים שאותם ראה כל העולם, והתפקיד של כלל ישראל הוא להבין מזה שכל מה שקורה בעולם הוא הכל משום שכך ציוה הקב"ה, הכל הוא בגדר נס, ומן הנסים המפורסמים אנו לומדים לנסים הנסתרים, ולכן כל התורה כולה היא זכר ליציאת מצרים, אבל א"כ הדק"ל מה היה חסר לנו אילו לא היה קריעת ים, שהרי כבר ראינו את כל הנסים המפורסמים במצרים, ולכן כל המצוות ניתנו זכר ליציאת מצרים, אבל לא מצינו שהוצרכו איזה מצוות להנתן זכר לקריעת ים, והיינו משום שלפי פשוטו לא נוסף משהו בקריעת ים יותר ממה שאירע במצרים, ולכן באמת לא מצינו בשום מקום שיש קיום מצוות מיוחד שנעשה לזכר לקריעת ים, וא"כ קריעת ים ל"ל?

ונראה, שקודם שנסביר את הקשר למתן תורה צריכים להסביר לפי פשוטו שכנראה עיקר המכוון של ענין קריעת ים הוא בכדי להעניש את המצרים על שעינו את ישראל, כלומר בניגוד לעשרה מכות שהסברנו בשבוע שעבר שאפילו בשבעה המכות הראשונות שהיו בכדי שידעו מצרים כי אני ד' [ואף שעדיין לא הסברנו את הטעם מדוע איכפת להקב"ה שידעו מצרים את זה], אבל ודאי שהן לא היו בגדר עונש, כי אף שהמכות מכאיבים להם והם סבלו מזה, אבל לא היתה המטרה להעניש אותם על רשעותם, כי זה ברור שאם צריכים להעניש אותם לא שייך להתרות אותם ולא שייך לחזק את לבם ולא שייך שהקב"ה יחזור ויעניש עשרה פעמים, וא"כ נמצא שאיך שנבין את המכות אבל יצא שלאחר שנגמרו המכות עדיין לא באו המצרים על עונשם, ובודאי מגיע להם עונש שהרי וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו לנו עבודה קשה, ואף שכבר הקשו כל הראשונים שהרי זה נגזר מן השמים בברית בה"ב ומדוע מגיע להם עונש על שקיימו גזירת הבורא, אבל כבר תירצו קושיא זו באופנים שונים, שהרי בברית בה"ב לא נאמר שזה יהיה מצרים רק כתוב בארץ לא

להם, וכן י"ל שעשו יותר ממה שנצטוו שהרי לא כתוב בבה"ב שהם יעבדו אותם בפרך, וכמו כן זריקת הבנים ליאור ולטוחם בטיט בתוך הקיר, כל זה היה המצאת פרי שטנם של הנאציות של המצרים וע"ז בודאי לא נצטוו ולכן מגיע להם עונש כבד וקשה. ולכן מכיון שמגיע להם העונש, א"כ עכשיו הוא שעת העונש, ואדרבה לאחר שנגמרו עשרת המכות ובאו לתכליתן, א"כ מכיון שנגמרה הסיבה, עכשיו מגיע זמן העונש, ולכן סיבב הקב"ה שפרעה ומבחר שלישי ירדפו על בני"י ובסופו של דבר הם יטבעו בים, וזה היה עונשם המר והסופי, וכמו שמגיע להם.

וכן משמע לשון הפסוק שאמר הקב"ה [יד-ד] וחזקתי את לב פרעה ורדף אחריכם ואכבדה בפרעה ובכל חילו, ופירש"י כשהקב"ה מתנקם ברשעים שמו מתגדל ומתכבד, ומבואר שמטרת קריעת ים הוא להתנקם ולהשמיד את הרשעים, שלא מצינו לשון כזה אצל עשרת המכות. ואף שכתוב גם אצל קריעת ים [פעמיים] וידעו מצרים [הנשארים במצרים, ראב"ע וספורנו, וזה לשיטתו שהקב"ה עדיין ציפה שישוּבו] כי אני ד', ומשמע שהמטרה היא ידיעת ד', אבל זה כמו שמסיים הפסוק [יד-יח] בהכבדי בפרעה ברכו ובפרשיו, וזה כבר ביאר רש"י שהבאנו שהנקמה ברשעים מגדלת את שמו יתברך, ונמצא שהמטרה הוא הנקמה ברשעים, אלא שע"י הנקמה מתגדל ומתקדש שמו יתברך, והמצרים ידעו שאני ד'.

ובאמת המעיין בשירת הים יראה דבר מעניין, דהנה לכאורה קריעת ים בראש ובראשונה היה פתח הצלה לישראל, שהרי פרעה מאחריהם, המדבר מצידם והים לפניהם, והרי הם בסכנה גדולה, שהרי צעקו אל ה' להצילם מהמצב שבו נקלעו בו, ומזה שנקרע הים והלכו בני ישראל ביבשה בתוך הים הרי היתה להם הצלה, וכמו שאומר להם משה התיצבו וראו את ישועת ד' אשר יעשה לכם היום, וכן כתוב ויושע ד' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים, וזה ענין אחד, והענין השני הוא שלאחר שעברו ישראל בים אז שבו מי הים על מצרים ונטבעו המצרים, ולכאורה זה לא קשור להצלת ישראל שהרי היה יכול הקב"ה למנוע מממצרים להכנס לים עד שישוּבו המים, ואז היו ישראל ניצולין אבל לאו דוקא היו המצרים נטבעים, ולכאורה הלא הצלת ישראל וישועתם זה העיקר וע"ז היה מן הראוי לשורר ולשבח את האלקים, אבל המעיין בשירת הים יראה שעיקר השירה סובבת על ענין השני, היינו על אבדן המצרים, ולא מדבר כמעט כלום על הצלת ישראל, ולא רק על אבדן המצרים שנטבעו, אלא על חומר העונש שקבלו, שנתייסרו קודם המיתה, ומפרט כל פרט בדרך מיתתם, ואפילו עוד קודם התיאור המפורט בשירה אנו מוצאים [יד-כד]: וישקף ד' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן, ופירש"י עמוד ענן יורד ועושה אותו כטיט, ועמוד אש מרתחו, וטלפי סוסייהם משתמטות, ואז: ויסר את אפן מרכבתיו, ופירש"י מכח האש נשרפו הגלגלים והמרכבות נגררות והיושבים בהם נעים ואבריהם מתפרקין, וכל זה לא שייך להצלת ישראל כלל, אלא הוא מדבר ומתאר את העונש החזק שקבלו המצרים.

ובשירה זה מודגש שוב ושוב – אשירה לד' כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים, לא כתוב שגאה גאה משום שהציל אותנו אלא משום סוס ורכבו רמה בים, ופירש"י שניהם קשורים

זב"ז והמים מעלין אותן לרום ומורידין אותם לעומק ואינן נפרדין, מלמד שהיו עולים לרום ויורדין לתהום מלמעלה למטה, ואח"כ מתואר הקב"ה בשם איש מלחמה, כלומר לא ע"ש הישועה לישראל אלא ע"ש המלחמה שלחם עם המצרים, ואח"כ ומבחר שלשיו טבעו בים סוף, ופירש"י אין טביעה אלא במקום טיט כו' לגמול להם כמדתם, ואח"כ ירדו במצולות כמן אבן, ורש"י מעורר שלהלן כתוב צללו כעופרת, ועוד להלן יאכלמו כקש, ופירש"י שזה תלוי במדרגת הרשעות, שכל שרשע יותר סבל יותר, ואח"כ אומר ימינך ד' נאדרי בכח ימינך ד' תרעץ אויב, שמקודם מפרש רש"י שימינך הראשון הוא להציל את ישראל, והב' הוא להעריץ את האויב, אבל אח"כ נופל מזה רש"י ואומר שנראה לו שלפי פשוטו של מקרא הימינך הנאדרת בכח היא זו הימינך שתערץ אויב, וכן פירש הרשב"ם, ואח"כ וברב גאנך תהרס קמך, תשלח חרנך יאכלמו כקש, שכל זה הוא לשון עונש וחורבן, ואח"כ ברוח אפיך נערמו מים, ופירש"י רוח היוצא משני נחירים של אף כו' כדי להשמיע און הבריות שיוכלו להביין דבר כשאדם כועס יוצא רוח מנחיריו, ואח"כ קפאו תהומות בלב ים, ופירש"י שהוקשו ונעשו כאבנים והמים זורקים את המצרים על האבן בכח ונלחמים בם בכל מיני קושי, ואח"כ עוד פעם נשפת ברוחך כסמו ים, ואח"כ מי כמכה באלים, בחזקים, כלומר אנו מדגישים את החוזק של הקב"ה איך שהתנקם מהאויב אבל בכלל לא מזכירים בשירה את ישועת ה' של בני ישראל, נורא תהלות עשה פלא, ופירש"י רמב"ן כי טעם נורא תהלות שהוא נורא בתהלות, כי יעשה דברים נוראים ומתהלל בהם, עשה נקמות בעוברי רצונו והושיע בהם את עבדיו והנה הוא בזה נורא ומהולל מאד, וכע"ז ברשב"ם, ואח"כ נטית ימינך תבלעמו ארץ, ופירש"י שזכו לקבורה בשכר שאמרו ה' הצדיק (שזה דבר קצת חיובי ואפשר ממדת הרחמים), אבל הרמב"ן דוחה את זה ואומר שאין לשון ימין ויד נטויה רק לנקמה והשחתה, ואח"כ ממשיכה השירה לתאר מה קרה בעולם כולו מחמת קריע"ס – שמעו עמים ירגזון חיל אחז ישרי פלשת, אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמגו כל ישרי כנען – תפל עליהם אימתה ופחד בגדול זרעך ידמו כאבן, כלומר הרושם על אוה"ע לא היה מהצלת ישראל, אלא מהשמדת האויב בחרון אף ובקצף גדול.

הרי שרובו ככולו של השירה סובב על העונש והנקמה נגד מצרים, שלא רק שמתו משום שהם סכנה לישראל וישראל צריכים ישועה, אלא הם מתו מיתה קשה של יסורים, מדוקדקת מאד מדה כנגד מדה, וגם מתאר את הבהלה והרעד שאחזו בכל מי ששמע על קריע"ס ואיך שנמוג לבו, והנה כל הלשונות האלו לא נאמרו אצל עשרה המכות, לא כתוב שזה נשמע אצל אוה"ע, לא כתוב שהם רעדו מזה, לא כתוב בכלל שהמטרה היתה לייסר אותם, ואדרבה הם הותרו קודם [ודלא כקריע"ס שנפלו לתוך מלכודת, בלי התראה, אלא להיפך]. וקודם מכת הברד הירא את דבר ה' הניס את מקנהו הביתה, ואילו היתה המטרה לייסרם ולהענישם לא שייך לומר להם איך להגן על עצמם, ובהכרח שהמטרה והתוצאה של קריע"ס היא לגמרי אחרת מהמטרה והתוצאה של עשרת המכות. וכן העידה רחב למרגלים שבאו אל ביתה, ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ וכי נפלה אימתכם עלינו וכי נמגו כל ישרי הארץ מפניכם כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים, הרי שגם היא מעידה

שהפחד מפני ישראל הוא משום קריע"ס אבל לא הזכירה את מכת בכורות ואת שאר המכות, וכן אצל יתרו לשון חז"ל ששמע קריע"ס ומלחמת עמלק וע"ז התבטא עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים כי בדבר אשר זדו עליהם, ופירש"י במים דמו לאבדם והם נאבדו במים, זה היתה הנקודה שהשפיעה על יתרו יותר מכל דבר אחר. וכן אנו אומרים בכל בקר קודם אז ישיר... ואת זעקתם שמעת על י"ס... והים בקעת לפניהם ויעברו בתוך הים ביבשה ואת רדפיהם השלכת במצולות כמו אבן במים עזים, הרי שאנו מתארים את החרון, את העונש, את הנקמה.

והיה אפשר לומר שמלבד שהמצרים היו צריכים להענש מחמת חטאם וזה היה מטרת קריע"ס, אבל בנוסף לזה הענין היה שהוא בשביל שישמעו אוה"ע ושבעת האומות שהיו בא"י וממילא הם לא יעמדו נגד ישראל כאשר יגיע הזמן לעבור את הירדן ולכבוש את א"י [בל נשכח שזה היה מתוכנן לימים הקרובים], כלומר מטרת העונש הוא ההרתעה לעתיד, וכמו שאמרה רחב שלכן נמגו כל ישרי הארץ מפניכם, ונראה שאף שיש בזה מן האמת אבל אין זה כל המכוון, דבשלמא מה שאמרו חיל אחז ישרי פלשת, או מה שאמרו נמגו כל ישרי כנען, א"כ זה יושבי א"י שמוכן מדוע יבהלו מחמת הישראלים שבאים לכבושה, אבל ממה שאמר אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד, משמע שזה לא דוקא בשביל השבעה אומות אלא כל העולם כולו שמע מקריע"ס ונתבהל מזה, וגם לפ"ז היה מספיק להטביע את המצרים אבל לא הוצרך לעשות את כל העונשים האלו מדה כנגד מדה עם יסורים נוראים, והיה מספיק כמו שאמרה חוה אשר הוביש את ים סוף, ואכן באמת כן מפורש גם ביהושע ה' א' לגבי שאר האומות שכבר הספיקו לשכוח על י"ס אבל עכ"פ כולם ראו איך שעברו בני ישראל את הירדן בחרבה, וע"ז כתוב להדיא ויהי כשמע כל מלכי האמרי אשר בעבר הירדן ימה וכל מלכי הכנעני אשר על הים את אשר הוביש ה' את מי הירדן מפני בני"י עד עברם וימס לבבם ולא היה בהם עוד רוח מפני בני"י, הרי שפסוק זה מפרש בהדיא שמטרת עבירת הירדן בחרבה היה להמיס לב הכנענים, וזה הם ראו כמו עיניהם, אבל בקריע"ס שהיה הרבה יותר מהבשת הים וכמו שמתואר בשירה, משמע שהעיקר הוא העונש המדוקדק והקשה כנגד מצרים, ולכן בשירת הים הדגישו בני ישראל את הנקודה הזו בכדי שמצרים הנשארים וכל העולם יראה את עונש הרשעים ואיך שהקב"ה מתנקם מהם.

ומכיון שבאנו לידי הבנה זו במטרת ותכלית קריע"ס, יש ליישב מה שהקשנו מדוע היה צריך את זה כחלק מההכנה של בני"י למתן תורה, ומדוע לא הספיקו נסי ליל פסח להכינם לקבלת התורה, כי נראה שמה שהיה חסר בקבלת התורה היה זה גופא, כלומר ענין שהקב"ה מעניש לעוברי רצונו ושיש חשבון מדוקדק לכל דבר ודבר, והיינו שזה שהקב"ה הפך את סדרי הטבע הקבועים, שהים אינו יבשה ויבשה אינו ים, וכל הענין שהוצרך הקב"ה להנקם ולהטביע את הרשעים, ובפרט מה שעשה כן בדקדוק עצום במדה כנגד מדה, כל זה היה חסר מליל פסח, והיינו שאף שבליל ט"ו הוציא הקב"ה את ישראל ביד חזקה ובזרוע נטויה, וכל העולם ראה את גדולתו ואיך שהוא משדד את המערכות, ואכן בנקודה זו לא היה משהו יותר מהותי ועיקרי במה שעשה על הים, שזה רק מראה שהוא שודד על המערכות בים כמו שהוא שודד על המערכות ביבשה, אבל זה

לבד לא היה מה שחסר, מה שחסר היה מדת הדין, מציאות העונש, נקמה ברשעים, חרון אף ה' נגד הרשעים, כל התיאורים של הקב"ה שמצאנו בשירה שדברנו עליהם מקודם, את כל זה לא מצינו ביציאת מצרים שהיתה כליל ט"ו, שאף ששם ראינו שהקב"ה מכה את מצרים שוב ושוב, אבל כל זה הוא בכדי שידעו את ה' וכמו שנסביר בפרשת תרומה, שידעו מי שולט על העולם, לגרש את הכפירה מהעולם שבו דגלו המצרים, זה היה מערכה נגד ע"ז, אבל בסופו של דבר אף שישראל יצאו ממצרים, אבל זה משום חיבת הקב"ה לבניו, זה משום שהגיעה מן השבועה שנשבעתי לאברהם אבינו שאגאל את בניו, זה נעשה בתור ישועה וגאולה, ליל הגאולה, ליל היציאה, זה נעשה בגין האהבה הגדולה שיש להקב"ה עם כנסת ישראל, כל זה הוא הרקע ליציאת מצרים, ואכן אף שיצאו ישראל, אבל הרשעים עדיין עומדים וחיים, ואמנם היה להם איזה נזק כלכלי וגם גופני, אבל בטווח הרחוק שוב דבר לא קרה להם, והא ראייה שהרי הם קבלו על עצמם את העונש ולא שלחו את בניו, והיינו משום שאז לא היתה המטרה להענישם, המטרה היתה לקשר את בני ישראל לאביהם שבשמים, ובכדי שהקב"ה יאמר להם בהר סיני אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, וכלל ישראל יענה נעשה ונשמע, ויסכים להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש, זה עבודת הנסים של ליל ט"ו.

ולכן כליל הסדר ליל ט"ו ניסן זה הכל בנוי על אהבת ה' ישראל, זה ההתערות דלעילא, והכל הוא על האהבה הגדולה שישנה בין כלל ישראל והקב"ה היוצאת מעבודת ליל הסדר, והסברנו שכל מטרת הסדר היא להוציא את האהבה המוסתרת שתמיד ישנה אבל לפעמים חבויה ולהוציאה אל הפועל על ידי ריבוי הדברים – הפה סח – שע"ז הם מודיעים את האהבה זה לזה, וזה מגביר את האהבה מאוהב לנאהב ומנאהב לאוהב, ולכן אנו מסיימים את הסדר בשירת שיר השירים ובהרגשה של אני לדודי ודודי לי. וזה דבר נפלא, שזה הקשר המתגבר בין כלל ישראל להקב"ה בכל שנה כליל הסדר – אהבת ד' ואהבת ישראל בין כנסת ישראל להקב"ה.

אבל זה לבד לא מספיק! ולא יעמוד בפגעי הזמן!

והטעם לזה הוא כמו שכתבו התוס' סוטה דף כ"ב ב' בשם הירושלמי עשה מאהבה ועשה מיראה כו' עשה מיראה שאם באת לבעוט דע שאתה ירא ואין ירא מבעוט, וביאור הדבר כמו שמצינו במשנה ריש אבות שעל האדם לעבוד את ד' שלא על מנת לקבל פרס, כלומר מאהבה לבד, אבל אעפ"כ מסיים התנא: ויהי מורא שמים עליכם, והיינו משום ששייך לאדם לבא לידי מדרגה גדולה של אהבה ואעפ"כ יכול לבעוט ולכפור, והיינו שמרוב אהבה אדם מרגיש קרוב כל כך עד כדי שהוא מאבד את רגש היראה, ואהבת ה' באופן היותר גדולה אם היא לא מוגדרת ומוגבלת היטב על כף המאזנים היא יכולה לגרום שהאוהבים זה את זה מאבדים את רגש הכבוד והרוממות הראויה ביניהם, כי הרי הם רעים האוהבים, ואז באים לידי חטא, כלומר לעבור על רצון האוהב, כי הרי מרגישים מאד קרוב אליו וכאילו כל מה שעושה בסדר, וחסר כל המורא שצריכים מפני הקב"ה, ולכן בלי יראה לא שייך אהבה, כי אהבה בלי גבולות היא חורבן.

וזה היה מדרגתם וחסרונם של נדב ואביהוא, שהגיעו למדרגת אהבת ה' בלי מעצורים, כי הרגישו כ"כ קדושים

וקרובים להקב"ה עד שלא הרגישו שיש איזה זלזול אם ינסו שתויי יין למקדש, וכן הוראתם להלכה בפני משה רבן היה משום שלא הרגישו את המורא לתלמידי חכמים שהיא כמו המורא שצריכים אל הקב"ה, את לרבות תלמידי חכמים, וכן אמרו מתי יאמרו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור, כלומר זה מבעט מתוך קירבה, וזה הביאור שהם קדושים יותר ממה ואהרן, כלומר במדרגת האהבה הם אולי גברו על משה ואהרן, אבל לא הגיעו כלל למדרגת ומעלת יראת שמים – חלק הנורא – של הקב"ה שאליו הגיעו משה ואהרן, ולכן הנהגתם לא היתה ראויה, ולכן חשבו שיכולים ליכנס לפני ולפנים ולהקטיר קטרת אשר לא צויה אותם, כי מכיון שהם קרובים כ"כ ממילא אין להם גבול, ויכולים להכנס לפני ולפנים כל זמן שרוצים, וזה גרם למיתה ולטרגדיה, כי אי אפשר לאהבה אמיתית בלי יראה וגבול.

ועוד יותר מזה, מצב של אהבה בלי גבולות גורם לפעמים שהנאהב חושב שהכל מגיע לו, ואם לא מקבל את מה שחושב שמגיע לו הוא בא לידי בעיטה, כי הרי לפי מדרגתו וקרבתו הוא לא יכול להבין ולקבל אם התשובה היא שלילית, כי הרי הכל מגיע לו, ואם ח"ו לא מקבל מה שהוא חושב שמגיע לו אז ממילא בא לידי בעיטה.

ולכן אחר יציאת מצרים כליל ט"ו שהיתה בנויה לגמרי על אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת, שמחמת זה תורה ומצוות חוקים ומשפטים להם למדת, בודאי היחס שלנו בנוי על אהבה, שנוסד ביציאת מצרים כליל ט"ו, אבל זה לבד לא מספיק, כלומר אף שראו שהקב"ה שולט על כל המערכות, אבל עדיין לא הבינו איך לירא מפני הקב"ה, ולא רק לאהוב אותו אלא גם לירא ממנו שח"ו לא יעניש אותנו אם נעבור על דבריו, כי את האספקט הזה של שכר ועונש עדיין לא הסכימו, ולכן בכדי להראות לישראל מה הוא דקדוק מדת הדין, ואיך כל פעולה ופעולה נרשמת בשמים וכל דבר ודבר מחושבת, ושהקב"ה לא מוותר על שום דבר, והוא מעניש על כל פעולה אולי לפעמים מאות שנים אח"כ, ע"ז סידר הקב"ה את כל מערכת קריעת ים סוף, והכביד את לבו של פרעה לרדוף אחרי בני ישראל, והמטרה היא ואכבדה בפרעה ובכל חילו, והיינו שהקב"ה נוקם מהרשעים הוא מתעלה, כי אז הוא מראה שיש דין ויש דיין, ואין הפקר בעולם, ואף שלפעמים לא רואים את זה וקל לשכוח מזה, אבל הקב"ה לא שוכח, ולכל דבר יש חשבון, והעיקר הוא שכל העולם אבל בפרט בני"י יראו ויבינו את החשבון הזה, שידעו את החלק הזה של המציאות האלקית ג"כ, שאף שהוא בשמים והאדם על הארץ, אבל הקב"ה משגיח ומביט ומבין על כל מעשיהם, אף אחד עדין לא לימד אותם את היסוד הזה, וזה הם למדו על הים.

ולכן כמו שביארנו מקודם שכל הדגש בשירת הים הוא על נורא תהלות עשה פלא, לא על הישועה ועל ההצלה, שזה נובע מכח אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת, ואת זה כבר ייסדו וקיימו כליל ט"ו, אבל את הצד השני של המטבע עדיין לא הסכימו, ולכן זה הדגש וזה המטרה, הכעס, החרון, ההרס, הריגה, נקמה, ולכן ביחד, נסי ליל א' דפסח וליל ז' דפסח ביחד מגדירים זה את זה, אהבה בלי מצרים, אבל אהבה עם יראה, הקל הגדול, שרש"י בריש פרשת ואתחנך מפרש ש"גדלך" זה מדת טובך, וזה אמנם מדרגה עצומה אבל לא שלמה כי עדיין לא

הרגישו את ה"נורא" של הקב"ה, ורק לאחר קריע"ס – שם ראו את הים איך שהוא נקרע ואיך שאיבד את המצרים, אז הבינו שיש כאן ענין עם אלקים גדול ונורא עד מאד, וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים וייראו העם את ה', זה מדרגה שלא באו אליה בזמן היציאה, ולכן מדגיש הכתוב ג"כ בשירה עצמה – שמעו עמים ירגוזו, חיל אחז יושבי פלשת, תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן, וזה מה שאנו אומרים במעריב – המעביר בניו בין גזרי ים סוף, וראו בניו גבורתו כו' לך ענו שירה בשמחה רבה ואמרו כולם מי כמכה באלים ה' מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלות עשה פלא, כלומר הקב"ה הוא לא רק הגדול, אלא שהוא גם הנורא, ולהכרה זו הגיעו רק בים סוף וזה היה חסר בליל ט"ו ונשלם רק בליל שביעי של פסח¹, ורק לאחר שהגבילו את האהבה ע"י היראה, לאחר שהבינו שצריכים לאהוב את ה' וגם לירא אותו, ראשית חכמה יראת ה', אז יכלו ללכת הלאה להר סיני לקבל את התורה! ולכן בדוקא היו ישראל צריכים לראות בעיניהם את כל פרטי העונש של המצרים, בכדי שבינו כמה זה נוגע להם!

והמעייין בדברי הקדמתו של משה רבינו למתן תורה יראה שהוא מקדים שני דברים: כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, וברש"י שהראשון לנשים בלשון רכה והשני לגברים עונשים ודקדוקים דברים קשים כגידין, וזה כבר ביארתי בעבר שאין הכוונה לזכרים ונקבות במובן הפיזיקלי אנשים ונשים, שהרי נשים ג"כ נענשות – השוה הכתוב אנשים לנשים לכל עונשין שבתורה, אלא הכוונה שיש שני קבלות שצריכים לקבל, שאחד הוא בלשון רכה והשני הוא בלשון קשה², והם באמת שני עולמות נפרדים כזכרים ונקבות, אבל כמו שלצורך קיום העולם צריכים לזווג בין הזכר והנקבה ולאחדם, כמו כן בקבלת התורה צריכים לזווג בין האהבה והיראה, לשון רכה ולשון קשה הם צריכים ללכת ביחד, שמשעה מציע לכלל ישראל לקבל את עול מלכותו באהבה אבל דוקא אם זה מוגדר ביראת העונש, זה

השילוב בין אבינו מלכנו, בין בנים ועבדים, שצריכים את שניהם במיזוג, ולכן צריך משה להציע להם את שתי הגישות ביחד, ולכן הוא מתחיל אומר: אתם ראיתם את אשר עשיתי למצרים, שזה העונש והנקמה והחורבן הקשה, "למצרים" לא במצרים, והוסיף רש"י על כמה עבירות היו חייבין לי קודם שנזדווגו לכם ולא נפרעתי מהם אלא על ידכם, ולפי"ד הכוונה בזה שהפרעון על מצרים רק אירע לאחר שיצאו ישראל משם משום שהפרעון נגד מצרים הוא ג"כ חלק מתהליך יציאת בני ישראל ממצרים בכדי שיקבלו את התורה על כל אנפיה ואגפיה.

ואח"כ הוא ממשיך בהבסיס השני, ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי, וזה לא שייך לקריע"ס כלל אלא זה היה בליל ט"ו, וכמו שפירש"י ואשא אתכם זה יום שבאו ישראל לרעמסס שהיו ישראל מפוזרין בכל ארץ גושן, ולשעה קלה כשבאו ליסע ולצאת נקבצו כולם לרעמסס, על כנפי נשרים, ופירש"י כמו הנשר הזה שמגין על בניו ושם אותם על כנפיו משום שהוא העוף שפורח הגבוה ביותר, ובת"י הוסיף שבאותו לילה הוא העיף את ישראל לאתר בית המקדש למעבד תמן פסחא ובההוא ליליא איתיבית יותכן לפילוסין, שזה רעמסס, וע"ז אביא אתכם אלי, קרבותי אתכם לעבודת התורה, הרי שבפסוק אחד, מפריד משה בין שני הבסיסים של קבלת התורה, ובאמת בבסיס הראשון הוא לא מאריך בפרטי הדברים, זה ערב החתונה, לא ראוי ולא נאה להפחיד את הכלה מה יקרה אם לא תישמע לבעלה, אבל עכ"פ זה צריך להיות חלק מבסיס הנישואין, ולכן אומר את שני הבסיסים, ומסיק: אם שמעו תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי, וגם בזה הוא מרמז שיש כאן ברית, וברית בעיקרון הוא הסכמה בין שני צדדים שכל אחד צריך לעשות את שלו, ואם לאו יש תוצאות ויש עונש ויש הפסד, אבל אם תשמרו אז תהיו לי סגולה וממלכת כהנים וגוי קדוש – אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל!

1. ועיין שפ"א (פסח תרנ"ב) וז"ל בענין קריע"ס אחר יצי"מ, דכתיב ויוציאם בכסף וזהב, כי אחר יצי"מ זכו בני"י לאהבת ה' כדכתיב זכרתי לך כו' אהבת כלולתיך, לכתך אחרי במדבר, ואחר קריע"ס זכו ליראת ה' כמ"ש וייראו העם את ה', ואיתא במדרש תורי זהב זו ביזת הים, נקודות הכסף ביזת מצרים, עכ"ד, והן הן הדברים.

2. ושוב מצאתי כי מפורש בספר דעת תורה להמשגיח הגר"י ז"ל [עמוד קפד] וז"ל הנה החילוק בין נשים לאנשים לאו דוקא כי תמצא לרוב גם זכרים אשר לא כח גברא להם אלא כחם כנקיבה, וזה הוא הגדרת רש"י והבחינה להם בסימניהם, שכל כמה שביכולת אדם לקבל דברים הקשים כגידין, שיכול לקבל עונשים ודקדוקים, הנה הוא בשם איש יקרא, כי כח גברא לו. ובאם לא כן, הנה גם את איש בשם אשה תכנה, נקל להמשיך לתורה בלשון רכה ובדברי רצוי ופיתוי, בהראות את צד הטוב והנועם והמתיקות שבתורה כי חכו ממתקים וכלו מחמדים, אבל כל אלה מחלק הנשים הם ועדיין לכלל גבר לא בא, ולהיות איש צריכים להיות דוקא לומד עונשים ודקדוקים ובהם לחיות, עכ"ל הזהב.